

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

8. årgang, nr. 3

Vinter 1998

MODEOPVISNING, SEMINARIET FOR KUNST & HÅNDVÆRK

Indhold:

Generalforsamling	side 4
Årsberetning 1997	side 6
Tre generationer i syskole	side 8
Seminariet for Kunst & Håndværk	side 15
Funkisforklæde	side 17
Mere om broderede bogbind	side 18
Studietur til Oslo	side 20
Temadag om syborde	side 23
Juletræstæppe anno 1997	side 25
Tekstiltryk i vide rammer	side 26
Der kom et brev fra Dannevirke	side 27

TENEN arrangerer tur til Færgegaarden i Jægerspris søndag den 3. Maj 1998 kl. 13. Carsten Hess viser om på museets særudstilling af en nytillkommen gave fra Børregaard i Skuldelev, Hornsherred. Udstillingen omfatter dragter, broderier og stofprøver fra 1800-årene, skænket af familien der ejede gården i generationer. Desuden vil Carsten fortælle om sofapuder og gule blonder, der i 1890'erne kunne bringe sindene i kog! Prisen er 25 kr. pr. person inklusive kaffe/the. Gæster er velkomne. Bindende tilmelding til Lone de Hemmer Egeberg senest 30.4.1998 på tlf. 42 81 15 97. Aftalte penge modtages ved besøget. Husk lige at opgive eget telefonnummer til Lone.

Museets forårsudstillingen vises i tiden 1.3.-24.5.1998.

Egnsmuseet Færgegaarden, Færgelundsvej 1, 3630 Jægerspris.

Kongelige gobeliner. Lørdag den 28. marts 1998 kl. 13.00 er vi af Haandarbejdets Fremme blevet inviteret til at deltage i deres medlemsmøde om "De nye gobeliner til Christiansborg Slot" – bestilt i anledning af Dronning Margrethes 50-års dag, tegnet af kunstneren Bjørn Nørgaard og vævet i Paris. Mette Lise Rössing fortæller og viser lysbilleder fra Bjørn Nørgaards værksted, Les Gobelins i Paris og Christiansborg Slot. Billedtæppe sættes ind i en kulturhistorisk sammenhæng og det danske kongehus's brug af gobeliner de sidste 500 år skitseres.

Entré: Medlemmer af Haandarbejdets Fremme 40 kr. og gæster 50 kr. I prisen er inkluderet en kop kaffe/the med brød.

Medborgerhuset PILEGÅRDEN, Brønshøjvej 17, 2700 Brønshøj.

Tilmelding til Haandarbejdets Fremmes sekretariat mandag-onsdag kl. 10-14 på tlf. 33 33 07 75.

Tøj og beklædning som håndværk og kunst. Kursus på Folkeuniversitetet 4/2 til 29/4 1998. Hold 397, underviser er Hanne Frøsig Dalgaard. Onsdage kl. 14.15-16.00 i auditorium 7, Fiolstræde 4 i København. Pris 395 kr. Tilmelding: Folkeuniversitetet, Købmagergade 52, 1150 København K, tlf. 33 14 48 27.

Mod nye tider. Greve Museum har i november åbnet en ny permanent udstilling med titlen "Mod nye tider. Da bonden kom på højskole og Hedebo blev folkeeje". Museets egne samlinger er suppleret med tekstile klenodier og dragter fra tiden 1850–1915 lånt fra Nationalmuseet for tre år.

Dragter fra Vestkysten. En række museer langs Vadehavet er gået i samarbejde og har fået EU-støtte. På Esbjerg museum vises frem til 1. marts dragter fra den frisiske kyst. Et spændende område, bl.a. fordi hver egn og hver ø har haft sit særpræg, der afspejler erhverv og religion. Udstillingen sendes videre til museerne på Gottorp Slot, Föhr, Husum, Jever, Dokkum og Terschelin. Esbjerg museum, Torvegade 45. Hver dag fra 10 til 16, mandag lukket.

Arabesque – papirklip og kniplinger. Udstilling indtil 13. april 1998 i samarbejde med Tønder museum og viser et samspil mellem gamle kniplinger fra Tønder-egnen og Sonia Brandes papirklip. Der er knipleværksted i weekenderne 7.–8. marts og 4.–5. april. Omvisning på tordage kl. 19. Sophienholm, Nybrovej 401 i Lyngby.

Tæppet må ikke betrædes. Tekstilkunstner Vibeke Lindhardt udstiller papirarbejder i Textilforum til den 12. marts 1998. Materialet er papir, håndlavet i Bhutan, og foldet, syet og vævet til store, smukke horisontale værker til at betragte, men ikke betræde. Textilforum, Vestergade 20 i Herning.

Ældre håndarbejder i privat eje. På Søllerød Museum fra 7. marts til 10. maj 1998. Åbent kl. 11–16, mandag lukket. Gratis adgang. Søllerødvej 25 i Holte.

Kunstindustrimuseet:

Til 15.2.1998: Naja Salto viser skitser til et broderet kirketæppe i samarbejde med Selskabet for Kirkelig Kunst.

26.2.–29.3.1998: Inge Lindquist udstiller filtarbejder i Stensalen.

19.3.–26.4.1998: Vibeke Klint 60 år – separatudstilling.

2.4.–3.5.1998: Anne-Mette Holm – ryatæpper med "Vilde dyr i Norden".

18.9.1998–3.1.1999: Omfattende udstilling af Dansk Billedvævning. Derudover bebudes udstillinger af Bess Kristoffersen til september og Textile Udsmykninger til oktober–november 1998.

Køge Skitsesamling:

18.9.–22.11.1998: Skitser til Billedvævning i Danmark (samtidig med Kunstindustrimuseets udstilling).

Den Frie Udstilling:

27.3.–12.4.1998: Textiliana.

Museet på Koldinghus:

14.3.–19.4.1998: Matrostøj (vandreudstilling).

14.5.–7.6.1998: Georg Jensen Damask.

29.5.–21.6.1998: Kolding Kunsthåndværkerskoles afgangsudstilling.

Randers Kunstmuseum:

11.12.1998–7.2.1999: Bodil Kaalunds malerier, grafik og tekstiler.

Generalforsamling lørdag den 21. marts 1998

Textilforum er indrettet i den tidligere Herning Klædefabrik, som danner rammen om årets generalforsamling i Tenen. Her er arbejdende værksteder og udstillinger, der levendegør forskellige sider af tekstilfremstilling før og nu, lokalt og globalt. En særudstilling om *European Art Quilts* vises på tidspunktet for vor generalforsamling.

Det er en censureret udstilling af cirka halvtreds fantastiske quilts af kunstnere bosat i Europa, arrangeret af Nederlands Textielmuseum i Tilburg på initiativ af den hollandske "quiltmager" Olga Prins-Lukowski. Endvidere vil museets egen samling af Schweizerklude være lagt frem.

Textilforum ligger Vestergade 20 i Herning, ca. 15 minutters gang fra Banegården.

Program:

- Lørdag den 21. marts vil Textilforum være åbent fra klokken 10.30
- Kl. 10.45 er der omvisning ved museumsdirektør Ulla Thyrring
- Kl. 12.00 – 13.00: Frokost
- Kl. 13.30 – 14.30: Generalforsamling

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent.
2. Navneoplysning.
3. Formandens beretning. Den er trykt i dette nummer af TENEN.
4. Godkendelse af formandens beretning.
5. Indkomne forslag der har betydning for budget.
6. Fremlæggelse af revideret regnskab og budget.
7. Fastsættelse af kontingent.
8. Valg til bestyrelse for 2 år ad gangen, i lige år vælges 4 bestyrelsesmedlemmer og i ulige år vælges 3 bestyrelsesmedlemmer.
På valg er Hanne Frøsig Dalgaard, Lone de Hemmer Egeberg og Astrid Dueholm, som alle modtager genvalg – desuden Beth Døssing, som ikke ønsker genvalg.
9. Valg af revisor og 2 bestyrelsessuppleanter for 1 år.
10. Øvrige indkomne forslag.
Bestyrelsen fremsætter forslag til ændring i vedtægternes §9.
Nuværende ordlyd "Referent er altid TENENs sekretær" foreslås ændret til "Referent er et medlem af TENENs bestyrelse".
11. Eventuelt.
12. Kulturelt tekstilt indslag.

Referent er altid TENENs sekretær. Referatet underskrives af dirigenten og bringes i førstkommande medlemsblad.

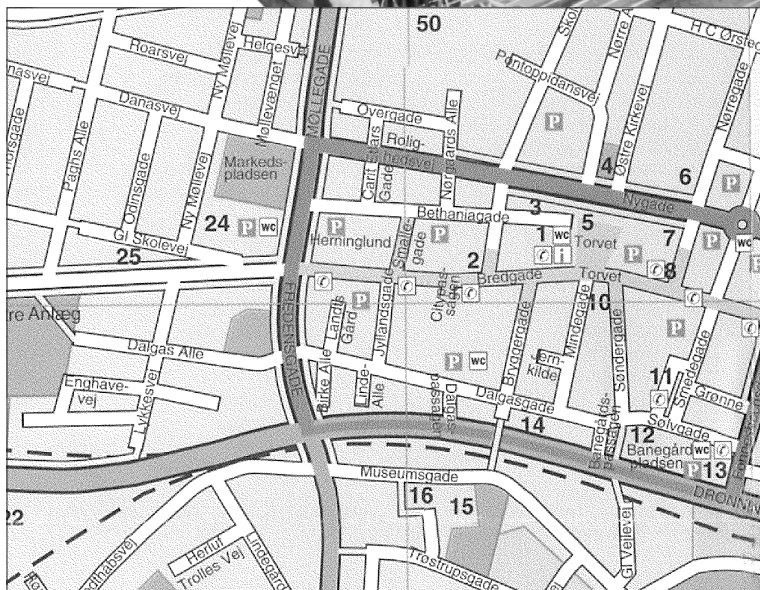
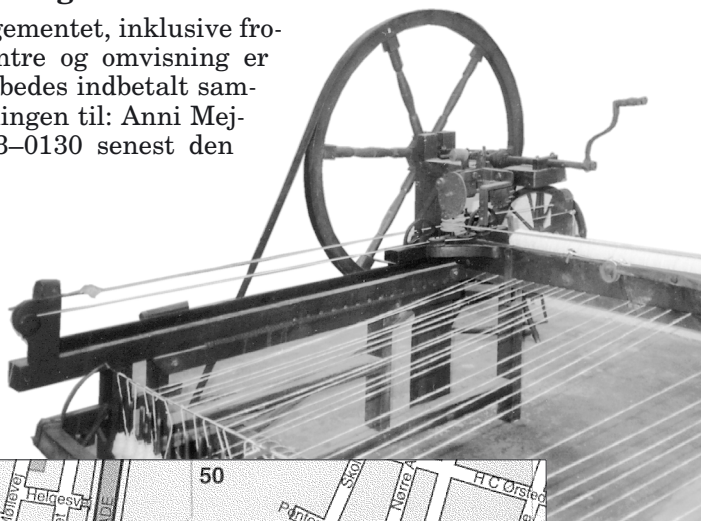
- Kl. 15.00: Schweizerklude/European Arts Quilts
- Kl. 16.00: Kaffe og derefter afslutning
- Kl. 17.00: Museet lukker.

Togforbindelser:

- Fra København kl. 7.00 – ankomst Herning kl. 10.21
- Fra Ålborg kl. 6.31 – skift i Århus – ankomst Herning kl. 10.18
- Fra Esbjerg kl. 7.08 – skift i Skjern – ankomst Herning kl. 9.42
- Fra Vojens kl. 6.59 – skift i Fredericia – ankomst Herning kl. 10.21
- Fra Herning kl. 17.47 – ankomst København kl. 21.18
- Fra Herning kl. 17.47 – skift i Fredericia – ankomst Ålborg kl. 21.39
- Fra Herning kl. 17.47 – skift i Fredericia – ankomst Esbjerg kl. 20.12
- Fra Herning kl. 17.47 – skift i Middelfart – ankomst Vojens kl. 20.10.

Pris og tilmelding:

Prisen for arrangementet, inklusive frokost og kaffe, entre og omvisning er 125 kroner, som bedes indbetalt sammen med tilmeldingen til: Anni Mej-dahl på giro 143-0130 senest den 21. februar 1998.

Banegården i Herning findes nederst til højre på kortudsnittet. Tekstilforum har nummer 25 og findes i venstre side, lidt over midten.

Årsberetning 1997

I henhold til TENENs nye vedtægter bringes årsberetningen fremover i bladet samtidig med indkaldelse til generalforsamling. Det forløbne år har været frodigt – vi har arbejdet videre med linjen, der blev lagt i 96.

Traditionen tro er der ikke omtale af arrangementer på denne plads, – jeg vil dog nævne, at året har budt på Falstertur med generalforsamling, forklædere registrering, skovtur, 2 temadage, til Oslo samt et julearrangement. Med denne buket af aktiviteter mener vi, at der har været noget for enhver smag, ligesom antallet af aktiviteter må siges at være passende – hellere færre, men gennemarbejdede arrangementer. Det betyder tilfredse deltagere, og det er den respons, vi har brug for at få, så vi “kan holde dampen oppe”.

Det praktiske arbejde vedrørende arrangementerne går på skift blandt bestyrelsesmedlemmerne. Der er dog også meget “usynligt” arbejde i foreningen, og i den forbindelse vil jeg gerne nævne, at Beth Døssing – TENENs sekretær – har udført et stort arbejde med at renskrive registreringskort. Beth har ligeledes udformet en registreringsvejledning, som vi alle har været glade for at anvende. Dias skal indrammes og nummereres – den slags tager formanden sig af – og Anni Mejdahl bruger mange timer på at holde styr på medlemsskaren og pengeskassen. Blot nogle eksempler på det arbejde, som alle i bestyrelsen udfører. Mange små

usynlige ting, der skal tages vare på, hvis foreningen skal trives.

Synligt er derimod bladet, et produkt som vi alle er stolte af. Hvert nummer repræsenterer mange arbejdstimer, og som medlemmerne forhåbentlig har bemærket, er stort set alt stof nyskrevet specielt til TENEN. Pressemeddelelser og lignende bringes kun i ganske særlige tilfælde. Med bladet vil vi gerne signalere, at man som medlem også får noget for pengene, selvom man ikke benytter foreningens øvrige tilbud. En stor tak til bladredaktionen og især til Frits Lilbæk, der står for det krævende arbejde med layout og billedbehandling.

Ved årsskiftet 1996/97 søgte TENEN optagelse i Dansk Folkeoplysnings Samråd. Om de optagelseskriterier som anvendes af Samrådet, kan jeg oplyse, at følgende krav skal opfyldes: Ansøgerorganisationen skal være landsdækkende med folkeoplysning som hovedformål, dvs. i mindst 10 amter. Organisationen skal have foreningsstruktur og suverænitét, dvs. egne vedtægter, eget budget og regnskab. TENEN blev af Samrådet vurderet som en interessepræget organisation, og som sådan udelukket fra egentligt medlemskab. I stedet fik vi tilbud om en §5 tilknytning. Af sidste års 7 ansøgere blev de to tilbudt egentligt medlemskab mens de øvrige ansøgere fik tilbud om en §5 tilknytning. Det sidste indebærer, at man ikke har nogen repræsentant i repræsentantskabet – og dermed ingen ind-

flydelse, men man får løbende information om Samrådets aktiviteter, tilskudsmuligheder osv. Vi besluttede at prøve en sådan \$5 tilknytning i en periode for 2 år, da vi skønnede, at 1 år var for lidt. Bestyrelsen foretager dog en midtvejsevaluering af tilknytningen.

På baggrund af de år, som TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening har eksisteret, begynder en tendens at tegne sig. TENEN er godt på vej til at blive et forum, hvor de stive faggrænser nedbrydes, og hvor der etableres dialog på tværs af uddannelse og fag. Det er ikke nogen hemmelighed, at de forskellige uddannelsesinstitutioner, håndarbejdsseminarierne, kunsthåndværkerskolerne, universiteterne – for blot at nævne nogle – står for nogle helt bestemte måder at tænke på og ligeledes at anskue tekstiler på. Der er sjældent megen samtale på tværs af de forskellige uddannelser, og vi kender det sikkert alle fra de kredse, vi ellers færdes i. En kunsthåndværker tænker på én måde, en lærer på en anden måde osv. I hvert af de forskellige uddannelsessystemer kan man bilde sig selv og hinanden ind, at man beskæftiger sig med tekstiler på den "rigtige" måde! Men TENEN skal repræsentere et bredere og langt mere nuanceret syn. Dialog på tværs må gerne blive vores adelsmærke. I TENENs bestyrelse øver vi os hele tiden i denne dialog, og vi bliver bedre og bedre til den – nu må dialogen gerne brede sig til de øvrige medlemmer!

Ønsket om at rumme en sådan bredde i foreningen, kan måske forveksles med holdningsløshed, men sådan er det ikke. Den historiske

vinkel er til stadighed fællesnævneren for de mange forskellige medlemmer. Historien er simpelt hen det kit, der binder foreningen sammen.

Som eksempel på den bredde TENEN skal rumme, vil jeg gerne henvise til artiklen i sidste nr. om Karen Thorvald Nielsen. Som kunsthåndværker indskrev hun sig i den klassiske tradition – hentede bl.a. inspiration i almuevævningerne – men som jeg vurderer det, var hun bestemt ikke upåvirket af funktionalismen i sit arbejde. Og hermed lignede hun mange andre vævere i sin generation, men også væverne i de yngre generationer. Den opmærksomme læser har bemærket, at jeg har skrevet i datid – Karen Thorvald Nielsen døde i november 97. Heldigvis nåede hun at se Lone de Hemmer Egebergs artikel, og hun blev glad for den.

Et helt andet forhold til tekstiler, finder vi hos Rigmor Lolleke, som i dette nr. fortæller om Horreby og Moseby syskoler på Østfalter. Det handler om børns håndarbejder, landbolivet og hverdagens tekstiler – bestemt ikke mindre væsentligt. Jeg fremhæver disse to kvinder, fordi de er fornemme eksempler på den bredde, som TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening til enhver tid skal rumme.

Susanne Nielsen

Tre generationer i syskole ...

... på besøg hos Rigmor Lolleke

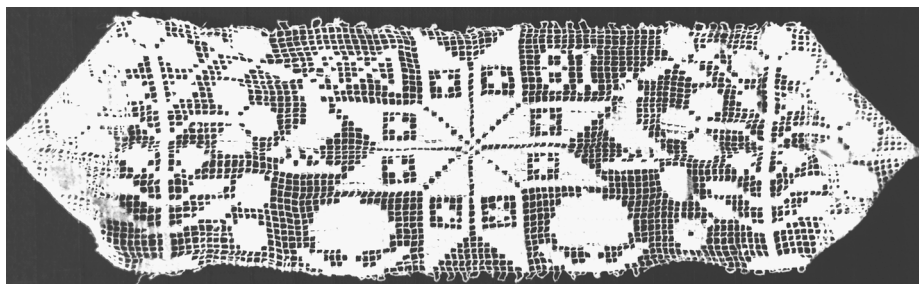
Når historien her skal fortælles, fordrer den en ualmindelig lang indledning.

Deltagerne på TENENs generalforsamling i foråret 97 vil huske Ingeborg Svanholms og Inge Marie Hansens interessante foredrag om syskolerne på Østfalster. Og læserne vil have bemærket resumeet her i bladet samt fotografiet af bygningen, der husede Moseby Syskole. Men lad os nu spole tiden endnu længere tilbage – til efteråret 1980. Den gang gik jeg på kunsthåndværkerskolen, og sammen med tre andre piger delte jeg et lille hus på Fynsvej i Kolding. En dag kom en af mine bofæller og påstod, at hun og jeg var i familie. Og ganske rigtigt: Vore farmødre var kusiner! Med opdagelsen af vores fælles rødder på Falster, blev verden på en gang både større og mindre. Da studietiden i Kolding var slut, forlod vi det lille hus på Fynsvej, og vi spredtes for alle vinde. 5–6 år efter ringede imidlertid den gamle bofælle og fortalte, at hun havde lejet et hus i umiddelbar nærhed af mit.

Mærkeligt, at skæbnen blev ved med et bringe os sammen. På den måde kom jeg i årenes løb til at høre nyt om mine fjerne slægtninge på Falster – slægtninge, som jeg aldrig havde mødt.

Så er vi atter fremme ved TENENs generalforsamling i foråret, der bl.a. inkluderede et ophold i Moseby. Til alle, der gad høre på det, sagde jeg: "Jeg har familie her i Moseby". Hjemme på Fyn igen fandt jeg ud af, at jeg havde stor lyst til at møde mine fjerne slægtninge. Efter en opringning til Falster erfarede jeg ovenikøbet, at Rigmor Lolleke (min farmors kusines datter) simpelthen var det menneske, man skulle besøge, hvis man ville vide noget om syskolerne på Falster. Hermed opstod tanken om et interview – men det handlede mindst lige så meget om min egen nysgerrighed, som det handlede om TENENs læsere!

Besøget på Falster blev en del af sommerens cykeltur på Sydhavsøerne, og en hed dag i begyndelsen af august ankom jeg til Moseby.

Fra skufferne: Bunden pudevårsknipling – en specialitet fra Falster.

*Rigmor Lolleke
som syskoleelev.*

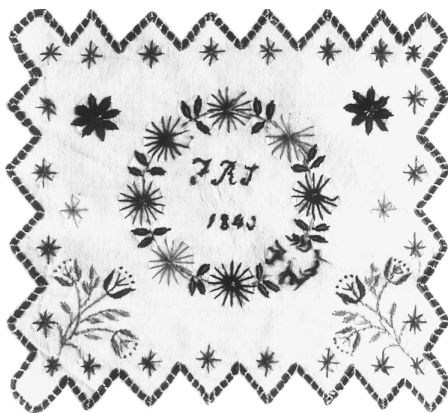
Rigmor havde dækket op til frokost, og i stuerne lå der broderier, tekstiler og fotografier på borde og stole. Sidenhen skulle det vise sig at skufferne i kommoden rummede endnu mere. Det

skulle også vise sig, at vi slet ikke kunne nå at tale om alt dette i løbet af én dag.

Classenske Fideikommis

Syskolerne, der blev finansieret af Classenske Fideikommis, udgør et stykke håndarbejds- og skolehistorie, der stort set er ukendt uden for Falster. Johan Frederik Classen (1725–92) var oprindelig teolog, men virkede som industridrivende og godsejer. Han etablerede bl.a. i 1756 med statsstøtte et krudtværk og kanonstøberi i Frederiksværk. I 1768 overtog han godserne Corselitse og Carlsfeldt på Falster. J F Classen oprettede ved sit testamente Classenske Fideikommis i 1789 til støtte for offentlige og private stiftelser, skoler, unge landmænds uddannelse, rekonvalescenthjem, til befordring af arbejdssomhed og lindring af fattigdom. Classenske Fideikommis råder den dag i dag over en stor formue.

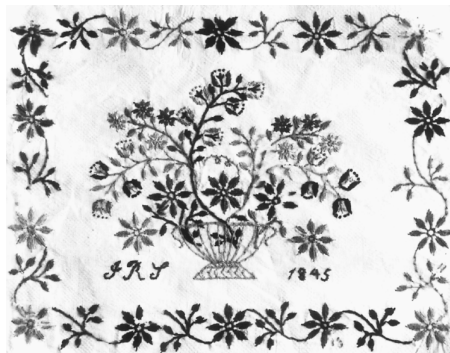
De 7 syskoler på Falster etableredes i løbet af 1800-tallet og fungerede tæt sammen med landsbyskolerne, forstået på den måde, at der ikke var håndarbejdsundervisning i landsbyskoler. Da børnene

Del af stolpeklæde fra 1840 med broderi i kulørt uldgarn. Registreret af Danmarks Folkelige Broderier.

gik i skole hver anden dag, betød det tre dage i almindelig skole og to dage i syskole. For drengene var der mulighed for at gå i snitteskole (sløjdskele). Dette fortsatte stort set uændret til skoleloven i 1958 ændrede skolestrukturen radikalt.

Frem til dette årstal havde man en lov, der rummede to forskellige skolesystemer: Købstadsskolerne og almueskolerne. Almueskoleloven medførte, at skolerne lokalt kunne have meget forskellig struk-

Udsnit af stolpeklæde fra 1845 med broderi i kulørt uldgarn. Registreret af Danmarks Folkelige Broderier.

Til højre Rigmor Lollekes mor, Marie Andersen, i midten to yngre søstre, Kristine og Ingeborg. Til venstre de unge pigers kusine Dagmar, altså skribentens farmor. Hun var født på Falster, men voksede op på Lolland, da forældrene var mejeribestyrerpar på Utterslev Mejeri. Farmor gik altså ikke i syskole som kusinerne, – forøvrigt kunne hun ikke fordrage håndarbejde!

tur. Det kunne også betyde, at det ikke var alle steder, der blev tilbudt undervisning i håndarbejde. Syskoler kendes også andre steder, men kan ikke sammenlignes med de falsterske syskoler. Med skoleloven fra 1958 blev børns uddannelsesmuligheder i by og på land lige stillet, så fagtilbudene blev ens overalt. Loven var dog også en konsekvens af de ændrede forhold i landbruget, flugten fra land til by var en realitet, og landbruget kunne kun opsuge et minimum af arbejdskraften. En bedre skolegang blev en forudsætning for både videre uddannelse og arbejde.

På landet blev det et farvel til hverandendagsundervisning, nye fag indførtes, bl.a. engelsk og tysk, og i de større landsbyer opførtes centralskoler. Da centralskolen i Åstrup blev bygget i 1959 ophørte Moseby syskole, og dermed for-

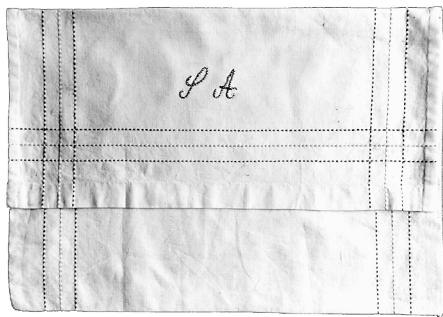
svandt en hel speciel form for håndarbejdsundervisning.

Horreby Syskole

Rigmor Lollekes mormor og morfars, Anna og Hans Chr. Andersen var mejeribestyrerpar på Horreby Mejeri. I årene 1887–1902 fødtes deres 6 børn – 4 piger og 2 drenge.

Anna var et meget flittigt menneske. Der fortælles om hende, at hun brugte aftenerne til at forfødde børnenes strømper. Når børnene var lagt i seng, tog hun fat på strømperne, og næste morgen var der "nye" strømper. Da børnene var fløjet fra reden, fik Anna Andersen forøvrigt det specielle hverv, at blive Danmarks første kvindelige smørdommer i 1915.

Mejeribestyrerparrets døtre gik i Horreby Syskole, hvor det var skolelærerens kone der underviste. Den ene af døtrene, Sofie Andersen (1890–1963) syede den sypose,

som er vist her. Der er trukket tråde ud af stoffet, og nye strukturtråde i rødt og blå er syet ind.

Rigmor Lollekes mor, Marie Andersen (1892–1978), syede en tilsvarende sypose, men den opbevares hos en anden gren af familien. Marie Andersen fik som 6-årig præmie for sine håndarbejder, en rosa mökkakop formet som en blomst – den opbevares fortsat hos familien.

I syskolen syede Marie bl.a. en chemise med tungekant og hedebo-syning. I begyndelsen af århundredet var det også almindeligt, at de store piger syede deres konfirmationsudstyr. Marie var på Nørre Ørlev Højskole i 1915 eller 16, og herfra stammer et forklæde med hedebo-syning – en syningsart som hun interesserede sig for resten af livet.

Marie Andersen blev uddannet mejerske og giftede sig med mejerist Erik Pedersen. Parret blev mejeribestyrere på Åstrup Mejeri i årene 1919–63. Rigmor blev født i 1921, og hun voksede op sammen med to brødre.

Moseby Syskole

Så snart Rigmor kunne holde på en hæklenål, fik hun en sådan i hån-

den. Hendes allertidligste håndarbejder var hækledede snore til at sætte i kanten på undertrøjer. I 1927 startede hun i Moseby Syskole, hvor begynderhåndarbejderne var hækling af grydelapper og sømning af lommestørklæder.

Strømpe- og vantestrikning var obligatorisk, men ellers var der lidt frivillighed, så de piger der ikke var så begejstrede for at brodere, i stedet strikkede eller hækledede. Det omvendte kunne selvfølgelig også være tilfældet. En lærerinde blev dog afskediget fordi hun ikke underviste i strømpestrikning, og den dag i dag lever der i Vejringe en 93-årig kone, som blev undervist af den pågældende lærerinde. Der var undervisning i syskolen fra august til maj, men hvis forældrene insisterede på det, skulle der også være undervisning i sommermånederne.

De små piger havde undervisning fra 8.30–12 og de store fra 8.30–14. Lærerinden blev lønnet af Classenske Fideikommis, men derudover betalte forældrene et beskedent beløb. Søkenderabat var der også. Rigmor oplevede, at syskolerne var datidens svar på en skolepasningsordning eller et fritidshjem. Det gav mange kvinder lidt

Moseby Syskole.

ekstra frihed, at de kunne sende deres børn i syskole.

Lærerinden hed Jensigne Jensen, – hun underviste også Rigmors 2 døtre, Birthe (f. 1942) og Grethe (f. 1946). Jensigne Jensen var ikke læreruddannet, men havde i stedet aflagt kursusprøver. Hun var en pædagogisk lærerinde og ofte læste hun historier for børnene, mens de var fordybet i håndarbejdet. Det kunne også være børnene selv, der skiftedes til højtlesning. På den måde fik de læsesvage lidt ekstra træning. Og Rigmor fortalte, at der var så megen justits, at ikke én trak på smilebåndet, hvis et barn læste forkert.

Ved skoleårets slutning var der udstilling af arbejderne, og disse blev præmieret efter et pointsystem. Præmierne var henholdsvis teskeer, dessertskeer og spiseskeer efter devisen: Små piger, småkeer og så fremdeles! Bedømmelsen af arbejderne blev foretaget af tre damer – en fra skolens bestyrelse, en fra Classenske Fideikommis og endelig en kvinde fra landsbyen. Hun måtte dog ikke selv have børn i syskolen, når hun skulle virke som "dommer". Syskole og snitteskole afholdt udstilling samtidig, og dagen sluttede med dans om aftenen. Det kostede 25 øre ved indgangen. Gik man ikke i syskole længere, kom man alligevel ind – også gamle elever var velkomne til afslutningsfesten.

Blandt de utrolig mange håndarbejder som Rigmor præsenterede mig for, og hvoraf blot nogle få kan vises her i bladet, hæftede jeg mig ved det røde, hækledede tøj til dukken med porcelænshoved og ægte hår. Rigmor fortalte, at duk-

ken pænt sad i lærerindens sofa, mens tøjet blev hæklet. Fremstilling af dukketøj var i det hele taget populært blandt de små piger i syskolen. Den gamle dukke med det bedårende porcelænsansigt fik fornylig en opkøber til at komme med et bud på 1000 kr., men dukken var ikke til salg.

Rigmor forlod syskolen i 1934, dog var det ikke slut med at deltage i håndarbejdsundervisning. På et 5 måneders ophold på Stevns Efterskole i 1936 syede hun bl.a. en prøveklud efter "schweitzerklud-princippet" samt en sofapude i væ-

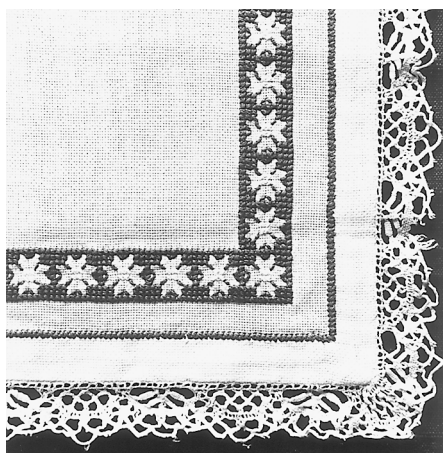

Udsnit af prøveklud syet af Rigmor Lolleke som 10–11-årig. Kombination af maskin- og håndsying. Eleverne skulle være 10 år, før de måtte sy på symaskine.

vesyning. I de unge år syede hun desuden en del brudeudstyr.

I 1941 blev Rigmor gift med Jens Viktor Lolleke fra Moseby, og hun gik dermed ind til et liv som landmandskone, da parret overtog Jens Viktors fødegård. Svigermoderen, Anette Lolleke (1884–1979) var meget dygtig til hedebosyning og håndarbejde i det hele taget. Fra hendes familie stammer en del ældre tekstiler, bl.a. 2 sæt stolpeklæ-

der med kulørt uldgarnsbroderi på tyndt, mønstervævet bomuldsstof.

Hjørne af en serviet med blå korssting på javastof, syet af Rigmor Lolleke omkring 1930. Tællearbejdet skulle være nøjagtigt, – ellers lykkedes hjørnerne ikke, husker hun.

Syskolens sidste år

Rigmor fik fire børn, hvoraf de to døtre blev den sidste generation, der kom til at gå i syskole.

Jeg fik lejlighed til at møde den yngste datter, Grethe, og fik lidt at vide om hendes oplevelse af syskolen. Grethe var ikke specielt begejstret for syskolen – som barn ville hun meget hellere lege end sidde og sy. Men når de andre børn også gik i syskole, var der jo ingen at lege med! Desuden fandt hun, at lærerinden havde tilbøjelighed til at gøre forskel på børnene.

Hvad Grethe især huskede, var de hvide fingerhandsker, der aldrig blev færdige – de blev bare sorte!

Grethe kom til at opleve de forandringer, som den nye skolelov medførte, og det betød, at hun det sidste skoleår ikke gik i syskole,

men i stedet fik hun nogle af de nye fag, og det var hun meget godt tilfreds med. Fra Rigmors skuffer oplevede jeg eksempler på datterens håndarbejder – jeg syntes ikke, at de bar synlige spor af kamp!

Da jeg også fandt, det kunne være spændende, at høre lidt om den ældste datters syn på syskolen og håndarbejde i det hele taget, ringede jeg efterfølgende til Birthe, og det gav nogle nye facetter på syskolen.

I modsætning til søsteren, var Birthe glad for at gå i syskole, – så meget, at hun fik lov til at gå der en ekstra vinter, dvs. efter hun var konfirmeret.

Birthe fandt, at Jensigne Jensen var pædagog længe før det var moderne, for hun forstod, hvad der interesserede børn. Jensigne Jensen var en lille, sirlig dame, altid klædt i sort kjole med hvid krave. Hun var også autoritær – et blik ud over klassen – så var der stille. For som Birthe sagde, det kunne jo ikke undgås, at der var noget fnisen ind i mellem, når 12–14 piger var samlet. Om eftermiddagen kunne der være højtlesning, og her hørte Tude Marie og Puk-bøgerne til favoritterne.

Birthe interesserede sig bredt for håndarbejder. Dog fik hun aldrig lært at hækle, men både strikning, broderi og syning var spændende. Måske var især symaskinen fascinerende.

Birthe mindes med glæde de lange, mørke vintereftermiddage, som hun tilbragte hos mormor på mejeriet i Åstrup. Her stod symaskinen altid fremme, og hun fik lov til at sømme viskestykker og håndklæder. Men sømmene skulle være

lige! Mormoderen syede hedebo – en interesse hun havde haft siden ungdommen, og så prøvede hun på at overtale Birthe til at tage på Sy- og Tilskærerskolen i Nykøbing F. Det blev nu aldrig til noget, alligevel kom Birthe til at arbejde professionelt med tekstiler. På et tidspunkt søgte hun en stilling som direktrice, men i hendes anbefalinger stod der, at hun var en god kokkepige, for det var det, hun havde lært! Trods kokkepigebaggrund fik hun jobbet, og det blev 5 gode år på en fabrik, der fremstillede frakker. Hun blev gift som 26-årig, og da hun ventede sit første barn, stoppede hun med arbejdet. Lige siden syskoletiden har Birthe været gode venner med strikkepinde og symaskine – og er det stadig.

Rigmor Lolleke fik dog endnu en rolle at spille i forbindelse med Moseby Syskole. I 1950-erne sad hun i skolens bestyrelse, og en af opgaverne var den årlige indsamling af effekter til basar og tombola, som afholdtes i forbindelse med udstillingen. Der var rundgang til isenkræmmere, sølvsmede og andre handlende i byen og omegnen. Nogle gav naturalier – f.eks. 25 pund korn, og det var fast tradition at Næsgård gav en tyrekalv. Pengene, der kom ind fra basaren og fra salg af lodsedler, blev brugt til vedligeholdelse og drift af såvel syskole som snitteskole. Brændsel til syskolens Morsø kakkelovn blev leveret af fideikommiset.

Her til slut skal snitteskolen have en kort omtale. Om skolen var understøttet af Classenske Fideikommission eller om der eventuelt var en forbindelse til Dansk Husflidselskab, er Rigmor usikker på i

Detalje af en påtegnet juleløber med kæpehestridende nisser. Løberen er syet omkring 1930, og der er brugt kulørt amagergarn på fin, batistlignende bomuld. Håndarbejdet er meget fint udført, – lærerinden lagde da også stor vægt på, at arbejderne skulle være pæne på bagsiden.

dag. Undervisningen var ikke så omfattende som i syskolen. Rigmors brødre gik i Moseby Snitteskole, hvor der var aftenundervisning, fordi læreren var tømrer, og han havde andet arbejde i dagtimerne. Drengene fik undervisning fra kl. 18–20, og de unge karle fra kl. 20–22. De voksne fremstillede store ting, f.eks. kommoder og borde.

Rigmors bestyrelsespost medførte også, at hun var med i det praktiske arbejde, da Moseby Syskole skulle nedlægges og bygningen sælges. Hvad der fandtes af skriftligt materiale om syskolen, opbevarede Rigmor i nogle år, hvorefter hun indleverede det til Lokalhistorisk Arkiv i Stubbekøbing.

*

Mit besøg i Moseby kom til at handle om meget andet end håndarbejde. Gamle og nye familie billeder – slægtsforhold, der skulle sættes på plads. En stak forklæder – mejeriforklæder og forklæder med

hedebosyning kom ned i min rygsæk med henblik på TENENs forklædere registrering. Hjemme igen dukkede nye spørgsmål op – telefonregningen voksede og artiklen gjorde ligeså!

Hvis ikke TENEN havde holdt generalforsamling på Falster i foråret, så havde jeg næppe fået gjort alvor af at få samlet op på de fjerne tråde i familien. Og så var jeg også gået glip af en god historie.

Susanne Nielsen

Ordforklaring:

Fideikommis: Formue, der er henlagt til en slægt, således at formuen som sådan ikke kan røres, medens indtægterne går til ét af slægtens medlemmer efter en bestemt successionsrækkefølge. Ifølge grundloven af 1849 kunne nye fideikommiser ikke oprettes og i den seneste lov fra 1954 er der truffet bestemmelse om normalisering af de resterende.

Sammendrag af artikel i Nordisk Konversationsleksikon.

Seminariet for Kunst & Håndværk ... i Kerteminde

Arbejder man med mode, arbejder man også historisk. Ganske vist er det den aktuelle mode og spådomme om den kommende, der optager de fleste. Det historiske aspekt kommer ind i moden via stilhistorien. Jo mere kendskab man har til klædedragtens historie, des mere

er man i stand til at dechifrere de tegn der sendes ud via moden. I slutningen af dette århundrede skifter moden silhuet og signal hele tiden. Tidligere har man kunnet tegne en jævn udviklingslinie, der klart viste udviklingen af moden. Nu er det som at blande alle kort

og så kaste dem vilkårligt ned på bordet, for derefter at rentegne billederne.

Beklædningslinien på Seminariet for Kunst & Håndværk bruger stilhistorien på mange forskellige måder. Stilhistorien defineres som et utal af enkeltbilleder, der kendetegner en tid, et sted og et rum. Vi kopierer, lader os inspirere og fortolker de billeder vi ser, og vi ser meget nøje på kroppen, som bærer dragten.

I midten af 1980'erne var jeg scenograf og kostumier på et stort lokalspil om Hernings udvikling fra hedeby til industriby. En del tekstilfabrikker deltog i researcharbejdet og de forærede tøj fra 1950'erne, som var den tid, spillet foregik i. Det var en stor hjælp at have de originale dragter at vælge imellem, men især blusernes snævre ærmegab passede slet ikke til skuespillernes bevægelse. En ung pige i 80'erne var ganske enkelt meget mere "fri" i sit kropssprog; hun var vant til bukser, der betød, at hun ikke samlede benene, hun havde armbevægelse, som tøjet i 50'erne bestemt ikke var syet til!

På Seminariet for Kunst & Håndværk arbejder vi med faglighed som ståsted – en faglighed vi værner om, men som vi også nedbryder, når vi skal videreudvikle design.

Beklædningslinien har i løbet af uddannelsens tre år mindst et større projekt, som direkte tager udgangspunkt i stilhistorien. Typisk er at vælge en tid, belyse dens kul-

turs mange aspekter og fokusere på dragten. Og så konstruere mønstret til dragten, finde materiale, der er brugbart og sy den op. Andre projekter kan lyde på at konstruere en corsage på en given tid og dertil sætte en underdel, som kun må koste 100 kr.

Billedet på forsiden af bladet er fra en kavalkade over de sidste 500 års stilhistorie, konstrueret efter billede, syet af forstof og anvendt til skolens årlige modeshow første weekend i april.

En rokokdragt blev fremstillet som kopi af en eksisterende dragt og stoffet dertil blev bearbejdet med indfarvning og broderi. Rokodragten var en afsluttende opgave, hvor den studerende skrev en historisk opgave, der yderligere understøttede den viden, man som beskuer umiddelbart fik af kjolen.

Stilhistorien er uudtømmelig, alene af den grund at den kan mixes på tværs af køn, race og kultur. Sidst har vi på coveret af den islandske sangerinde Björks nyeste album set et meget tidstypisk mix. Hun er fotograferet (fotoet er computermanipuleret så det er symmetrisk) i en geisha-kimono, iført ringe om halsen (afrikansk inspiration) og med et opsat hår, der forlænger hovedet (japansk inspiration). Lige nu danner dette billede idégrundlaget for inspirationsoplægget til et herretøjsprojekt for 3. årgang. Oplægget hedder Folkelige Dragter.

*Marie Debora Koch,
souschef og beklædningslærer*

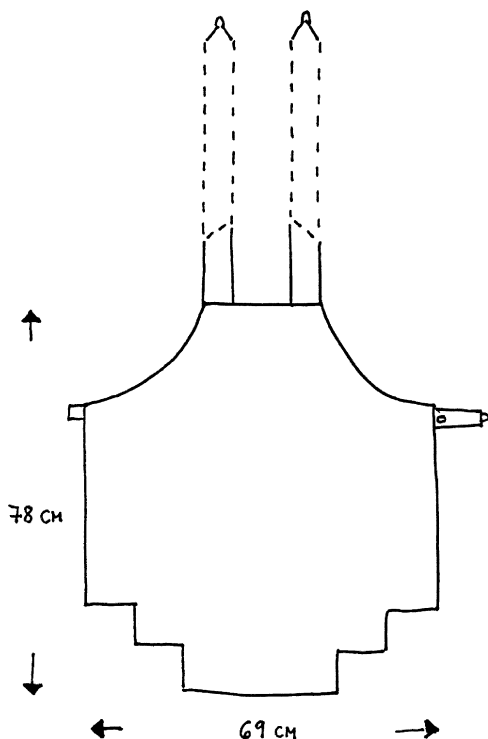
Funkisforklæde

Da TENEN afholdt forklæderegistrering i Nordjylland, stødte vi på udtrykket, funkisforklæde, som henviste til en model, der var på mode i 1940-erne. Hvad udtrykket rent faktisk dækkede, var vi usikre på. Her i bladet efterlystes oplysninger om funkisforklæder, og der har også været nogle spredte bud – men ikke det rigtige bud.

Fornylig fandt jeg et småternet/køkkenternet forklæde i min lokale genbrugsforretning på Nordfyn. Forklædets mål og udformning er angivet på skitsen. Forklædet er lidt hurtigt syet, og især hjørnerne er ikke løst særlig pænt. Men ikke desto mindre var det hjørnerne, der

fik mig til at sige – det må altså være et funkisforklæde! Jeg kontaktede TENENs nordjyske meddeler, Anna Christiansen, og da hun havde set tegningen, blev modellen straks genkendt som funkisforklædet. Imidlertid skal der også broderes korssting i hjørnerne. Hvis forklædet var blåternet, syede man typisk blå korssting i de hvide tern, motivet var et kvadrat eller en trekant. På modellen her ville man eksempelvis sy tre trekanter i hver side. På smækken blev ligeledes syet et par rækker korssting, evt. spidser/trekanter. Var der lomme på forklædet, var der også broderi på den. Det er denne model som nordjyderne – i hvert fald på egnen ved Thisted, kender og husker som et funkisforklæde.

Imidlertid har en anden af TENENs bidragsydere til forklædeprojektet, Margit Ambeck, sendt os beskrivelsen af et tilsvarende forklæde. Den eneste forskel er sådan set, at Margit Ambeck IKKE kalder det et funkisforklæde. Margit Ambeck er opvokset i Hylke ved Skanderborg, og hun skriver her om sit skoleforklæde syet i 4. klasse i 1945: "Mit eget var af celluld, en slags tyndt sjasket viskose, som TREVLEDE, hvilket var uhensigtsmæssigt, eftersom en af de ting, der skulle indlæres på dette arbejde, var hjørner – såvel indad som udadvendt. Det kunne være svært nok i bomuldsstof, men i krigstidens erstatningsstof var det særdeles svært. Alt var naturligvis syet i hånden, og foroven og ved de fremkomne takkede hjørner forned

blev der broderet med hvide korssting i de grøn/hvide tern”.

Denne forklædemodel har næppe været særlig udbredt, og den er da heller ikke dukket op, når det har været registrering. TENENs registreringer viser naturligvis ik-

ke alt, men nogle tendenser i de forskellige årtier tegner sig tydeligt. En forklaring på modellens manglende udbredelse, kunne jo være, at den er en syteknisk drillepind.

Susanne Nielsen

Mere om broderede bogbind

I TENEN 7. årgang nr. 4 side 20 bragte vi et spørgsmål frem om broderede bogbind og bogomslag, dels forbilleder, dels litteratur.

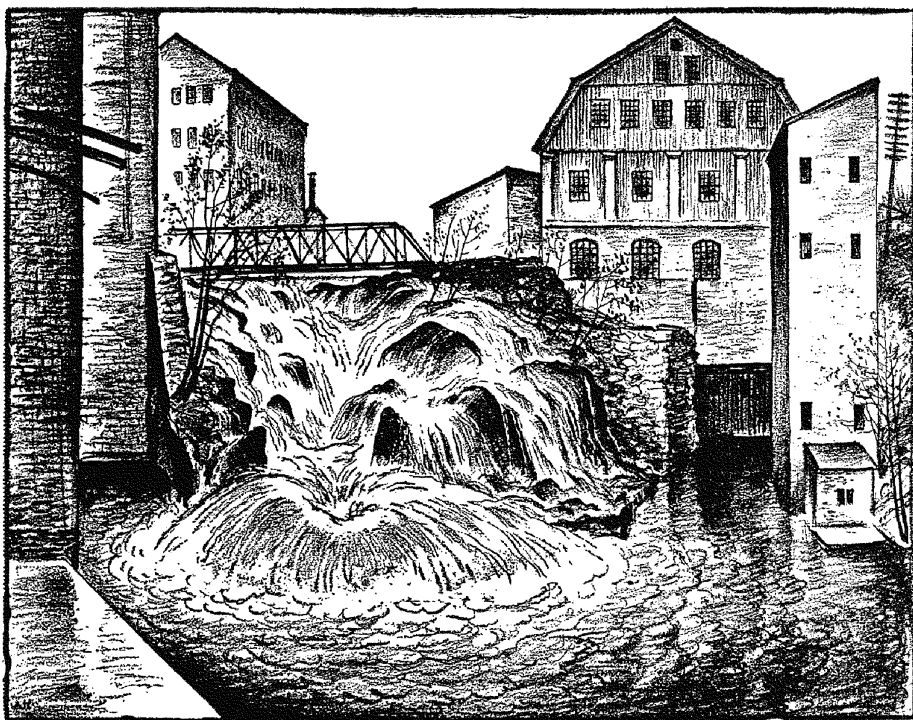
Der var gengivet fotografier af de to bogomslag fra 1920'erne, som har givet Torun Gielstrup anledning til at bringe sagen på bane. Vi har nu gransket en smule i emnet, som gerne kunne give anledning til nærmere studium, men her vil vi foreløbig give nogle hovedtræk i udviklingen.

En af TENENs trofaste læsere har som svar på omtalen gjort opmærksom på gæstebøgerne, der blev moderne i 1940'erne og fremefter med brogede, broderede blomstermotiver på hvidt hørlærred. En forbindelse kan der nok være, men de to bogomslag, som er vores udgangspunkt, er alligevel ganske anderledes, det ene i klostersyning, det andet i korssting, begge i rødbrune farver i tyvernes stil.

Går vi tilbage i tiden, har broderede bogbind i sig selv kun givet anledning til yderst sparsom omtale. Lidt mere kan vi træffe på i litteraturen om broderi i videre forstand. Om bogkunst findes der en ganske omfattende litteratur, men det drejer sig om indbindinger med skind, ofte præget med fornemme mønstre eller med lædermosaik, eller med skind, velour eller andre fornemme tekstiler der er udsmykket med guld- eller sølvbeslag eller guldtryk. Smukt marmorert papir er også gradvis kommet til. Løse omslag har jeg ikke truffet på.

Broderede bogbind var emnet for en separatudstilling i "The Crollier Club" i London i 1920, og Ruth Grannis har beskrevet dem i *The Bulletin of the Needle and Bobbin Club*, vol. 4 no. 1, April 1920 side 19–23:

"Kunsten at brodere bogbind synes først og fremmest at have været engelsk. Franske broderede bind ældre end 1700-tallet er overordentlig sjældne. På udstillingen blev der vist forskellige hollandske og tyske eksemplarer, med nogle få

ANTON HANSEN: VÆVERIER.

Et billede i en serie motiver fra Norge bragt i SOCIAL KUNST nr. 2 – 1930.

SOCIAL KUNST er hæfter med grafiske arbejder, som viser "ikke skønheden, men sandheden" og er velegnet til tryk i sort-hvid. Hvert hæfte indeholder arbejder af en kunstner eller kunstnergruppe. Hæfterne har en indledende tekst, som idag kan virke påtaget "revolutionær".

meget fine stykker af italiensk, spansk og portugisisk arbejde".

De antikke bogbind har fortrinsvis prydet bibler eller andre religiøse bøger. Broderi var på den tid ganske overvejende et kunsthåndværk, udført med silke eller ædel metaltråd og anset på linie med guldsmedens arbejde. Først i løbet af 1800-tallet er bøger i højere grad blevet hvermands eje med vekslende indhold af faglig eller skønlitterær karakter. Men bindet har stadigvæk været bogbinderens indsats.

De aktuelle bogbind og -omslag er syet af Toruns mor, Anna Charlott Schrøder, der er af højskoleslægt, født i Odense 1908, men senere med tilknytning til Sønderjylland, og fortæller, at hun selv har fundet på mønster og model. Indbindingen er syet i 1930-erne til kunst-hæfterne "Social Kunst" og faderen Niels Fogeds navn er syet på. Forældrene blev gift i 1933.

Hanne Frøsig Dalgaard

Studietur til Oslo i oktober 1997

I det følgende bringes uddrag af nogle intense og indholdsrige efterårsdage i Oslo. Forskellige skribenter har set, sanset og skrevet. Dette er blevet til en lille folder med billeder til turdeltagerne.

En stor tak til arrangørerne, der tilgodeså mange facetter af det tekstile område. Tak til Fondet for dansk-norsk samarbejde, der muliggjorde opholdet på Lysebu.

Tak til norske guider og foredragsholdere og sidst, men ikke mindst – tak til Kirsten Røvig Håberg, Tone Tollefsen, Anette Solberg og hendes mor.

*

Første besøg var Bogstad Gården, et stort herresæde i en smuk park. Stedet blev åbnet bare for os, og vi fik en grundig gennemgang.

Bogstad har en lang historie. I middelalderen var det kloster ejendom, efter Reformationen blev det krongods og er nu museum. Mest betagende var balsalen, symme-

trisk indrettet og møbleret, med to meget lange sofaer ved væggene.

Vigelandsmuseet havde specialudstilling af de tekstiler mm, som Gustav Vigeland havde tegnet skitser til. I strålende sol gik turen gennem Vigelandsparken med det storslåede skulpturanlæg.

*

2.-dagen stod i Folkemuseets tegn. Efter bekendtskabet med det smukke billedtæppe i forhallen: "Prinsessen i det blå bjerg", tegnet af Thorstein Rittum og vævet af Synnøve Thorne, var det væveriet, der var målet. Det er et arbejdende værksted med en lille butik, der er særdeles velassorteret med forskellige tekstile ideer og redskaber.

Værkstedet påtager sig også større opgaver. Ellen Fostved havde således lige færdiggjort en messehagel til Grue kirke.

Frokosten var en oplevelse i sig selv. Anettes mor bor lige i nærheden, og hun åbnede sit hjem for os. Der var dækket op med fine brode-

Den første aften fortalte Anette Solberg Andresen om tilblivelsen af Husfliden i Norge. Desuden præsenterede Tone og Anette os for den "nye" Akerdragt, der er baseret på gamle billeder og optegnelser – et smukt resultat af et stort arbejde.

rede duge og med kongeligt dansk porcelæn.

Vi blev også præsenteret for to smukke gamle fra 1800-tallet. Kjolen med tylsbroderi og fra 1842. Anettes tipoldemor stod brud i kjolen samme år, og Anette blev konfirmeret i kjolen 1956. Blondebrudekjolen stammer antagelig fra Rusland. Den er købt på torvet lige efter 1. verdenskrig og er brugt til 7 store fester i familien – blandt andet med Anette som brud.

Tilbage på Norsk Folkemuseum skulle vi i dragtsamlingen med Aagot Noss. Hun er konservator og har en uvurderlig viden om norske dragter. Opstillede tableauer som "bruden pyntes" og "bryllupsmåltidet" gav et godt tidsbillede af 1780'erne.

Efter at have rystet dagens strabadser af os under indtagelse af en fin og meget velsmagende middag på Lysebu, holdt Højskolelektor og medlem af Tenen Kirsten Røvig Håberg foredrag om "Norsk Strik i Fransk Mode". Det var bl. a. den franske modeskaber Coco Chanel, der indførte striktøj i den franske

Aagot Noss foran det store billede kaldet "Folk og klæder – skik og brug". Vi hørte om malerens "frihed" til at forskønne og tilpasse motivet og ikke vise virkeligheden. Eksempelvis var nogle af personerne iført forkerte bukser, og farvevalget var ikke historisk korrekt.

mode. Dette satte skub i udviklingen af tøj i strik.

*

3.-dag: Vi blev modtaget på Oslos Rådhus af Kirsten Røvig Håberg, som holdt foredrag for os i aftes. Vi

Det var en spændende aften, med Kirsten Røvig Håberg. Hun er prorektor og underviser bl.a. i tekstilhistorie, kunsthistorie og kunsthåndværk ved Højskolen i Oslo, samt forfatter til "Kunst og Kulturhistorie".

sidder nu ventende i den smukke rådhusal – lyset er dæmpet, så vi ikke kan se væggene. Oslos lærere skal i dag inspireres til at benytte den lokale kunst i undervisningen. Dette er en følge af nye læseplaner. Kunsthistorien har fået en fremtrædende plads, og tekstilfolk er bange for, at undervisningen i bl.a. håndarbejde skal blive Sorteper i dette spil.

Borgmesteren bød velkommen. Han opfordrede til at benytte rådhusets udsmykning i undervisningen i kunst og historie.

Nu lyder der musik, og vi kan ane mennesker, der bevæger sig ned ad trappen imod scenen. Det er meget stemningsfuldt. Musikerne følges af et pigekor i hvide bluser.

Kirsten Røvig Håberg fortæller vægbilledernes historier, idet der sættes spot på et ad gangen. Historierne underbygges af koret, som synger og leger sanglege, en skuespiller, som læser op, agerer og synger, musikerne og lysbilleder. Der er virkelig format over dette arrangement. Jeg venter spændt på tekstilerne. Hvordan mon de kan komme ind?

På et billede fra torvet foran Halvorskirken er der mennesker i hjemmenvævet tøj. Koret "væver vadmæl" – en gammel sangleg om væveprocessen. Der var ikke mange penge blandt folk, så man måtte selv fremstille det, familien skulle bruge. Elsa Beskows eventyr om "Pers nye klæder" illustrerer man-

Et gammelt norsk billedtæppe på Kunstindustrimuseet i Oslo.

ge teknikker. Husfliden blev til håndværk, som blev til industri. Også dette afsnit af historien blev mesterligt belyst.

Senere besøgte vi Høgskolen i Oslo, afd. for æstetiske fag. Det er det eneste sted i Norden, der har en toårig uddannelse i billedvæv.

*

4.-dag: Det var dagen, hvor vi skulle aflægge besøg på Kunstindustri-museet – det besøg, som jeg (Elna Dasseville, red.) personligt have glædet mig meget til – ja, i virkeligheden var det årsag til, at jeg havde meldt mig til turen! Forklaring: Baldisholtæppet fra 1190! Jeg er væver på Middelaldercentret i Ny-

købing F., og vævede den første sommer en detalje af det på en primitiv middelaldervæv. Jeg havde naturligvis mit lille tæppe med og måtte nu sammenligne – var det nu truffet rigtigt? Mit størrelsesforhold var lidt for stort, og et par af mine farver skulle være lidt mere afdæmpede, men ellers var det OK.

Den kongelige dragtsamling var også en imponerende udstilling.

*

Statens Håndværks- og Kunstindustriskole, Ibsen-museet og Oslo By-museum nåede vi også at besøge! - Det var alt i alt et omfattende og utroligt flot turprogram.

... sammendrag ved Vibeke Lilbæk

Temadag om syborde den 9. november 1997

En lidt våd, men mild efterårsdag afholdt TENEN temadag om syborde i Fuglevad Vandmølle ved Lyngby. Lone Egeberg bød velkommen og derefter præsenterede mødedeltagerne sig selv og fortalte kort om interessen for dagens emne.

De medbragte syborde blev stillet op i kronologisk orden og ejerne fortalte om bordenes historie og de mange minder, der knytter sig til dem.

Ruth Jacobsen viste et ovalt sybord i empire-stil, udført i birketræ med indlagt mønster i bordpladen. Hendes far havde selv lavet det som kæreste/brudegave til mode- ren i 1917.

Bente Løvgreen medbragte et snedkermesterarbejde udført i palisander omkring 1950. Takket være de medbragte tidsskrifter kunne

det bestemmes til at være tegnet af arkitekt Ludvig Pontoppidan, der fremstillede flere sådanne syborde og annoncerede for dem i Dansk Kunsthåndværk.

Birte Rendby viste to syborde fra omkring 1967, et i palisandertræ og det andet i nøddetræ. Det førstnævnte er fra hendes mor og har en flettet kurv under bordpladen og har stadig indholdet fra hendes mors tid. Navnlig dette vakte mange minder og diskussioner om de enkelte tings anvendelse.

Jytte Harboesgaard, der havde fået ideen til denne temadag, havde medbragt sine egne to. Et nøddetræsbord fra omkring 1950 med mange rum og en fin karrusel, der gør det let at holde orden og dreje de ønskede materialer frem. Og et

Jytte Harboesgaard viser frem

helt enkelt bord af palisander, som hendes far, arkitekten Oskar Emil Kjer, havde fremstillet i 1960 til en konkurrence om enkle møbler, der nemt kunne pakkes og sendes. Metalbenene kan skrues af og pakkes ned i bordet, der så fremtræder som en flad æske.

Syborde har helt klart været et møbel, som arkitekter og snedkere har nydt at gøre noget fint ud af, og selvom interessen for dem har ligget på et meget lille sted de seneste årtier, er der noget der tyder på, at den er ved at vende tilbage.

Alle borde blev fotograferet, og fotos af flere syborde blev vist frem.

Derefter gik vi over til at se på de medbragte syskrin, hvoraf et var i træ, et andet betrukket med skind og et tredje med elfenben. Det sid-

ste skrin var i mahogni med indhold i form af gamle kraver, ærmebesættninger m.m. Alle syskrin var fyldt med gamle håndredskaber til talrige former for håndarbejde, mange fint forarbejdede. Også her gav forevisningen anledning til livlige diskussioner, og mange minder dukkede frem.

Til slut var der dækket et langt kaffebord på 1. sal, og udvekslingerne kunne fortsætte her.

Jette Frandsen

PS.: Jytte Harboesgaard tager gerne imod yderligere materiale om emnet i form af eksempelvis billeder, artikler, møbelkataloger mm. Også materiale om syskrin modtages og opbevares af Jytte – adressen er bag på bladet.

Juletræstæppe anno 1997

– TENENs julearrangement

Søndag den 7. december drog 25 af TENENs medlemmer til Langes Magasin i Frederikssund, hvor der var en rigtig dejlig udstilling af smukke julebroderier fra hele Norden. Carsten Hess bød velkommen og fortalte om den konkurrence om et moderne juletræstæppe, som Museet Færgegaarden og Foreningen Norden havde udskrevet. Resultatet var 32 tæpper fra 29 deltagere.

De tre dommere berettede om deres overvejelser og udtrykte glæde over, at det indkomne materiale var så stort, varieret og af høj kvalitet. At det var en vanskelig opgave at fordele præmierne forstod de fleste, for det ene tæppe var kønnere end det andet.

Vinderen var vi dog alle enige om, for det var et utrolig smukt rundt tæppe med kunstbroderede fugle på grankviste langs kanten, syet af Inger Larsen fra Dybvad i Vendsyssel. Nummer to blev et lille firkantet tæppe af hessian broderet med sorte korssting af Inger Marie Ringtved. Motivet var små juletræer i urtepotter, der gav en spændende silhuetvirkning. Nummer tre var meget udspekuleret kunstnerisk med fire stiliserede juletræ-

er, der i midten af det runde tæppe løb sammen til et soltegn. Tæppet var af hørlærred, grantræerne broderet i rød silke, og henover disse konturerne af en stjerne i guldtråd, tegnet og udført af Kis Nielsen. Mønsteret på dette tæppe kan desværre ikke ses, når juletræet står på det, så jeg synes ikke det kunne bruges hos mig – derimod var jeg meget begejstret for et

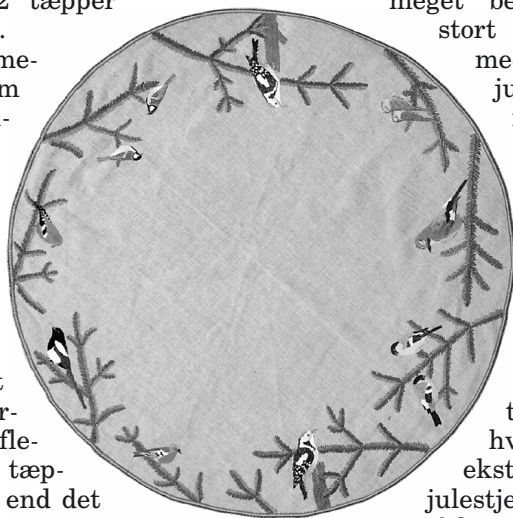
stort firkantet tæppe med applikerede julestjerner og nisser der legede og gyngede på de grønne blade mellem de røde blomster. Alle nisserne var forskellige og fint tegnede. Godt var det, at de tre dommere hver uddelte en ekstra præmie og at julestjernetæppet fik én af dem.

Lone Egeberg fortalte om de lånte broderier fra de nordiske lande, og der var kaffe og kage.

Tak for en dejlig eftermiddag, der bragte os i den herligste julestemning.

Udstillingen er for øvrigt blevet set af ca. 2.000 besøgende og mange af TENENs medlemmer har bidraget til den.

Annet Laursen Skjelsager

Boganmeldelse:

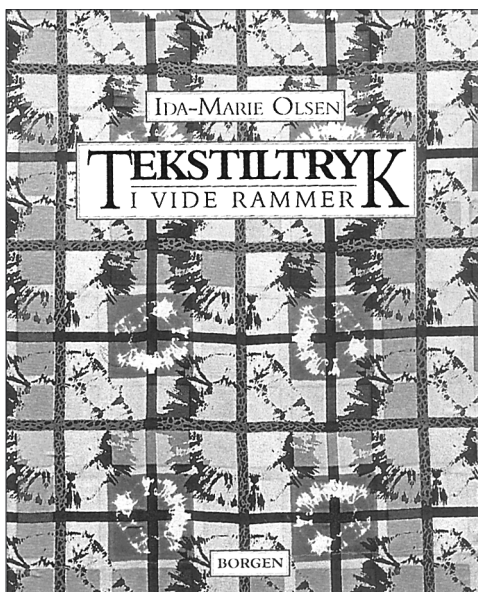
Ida-Marie Olsen:
Tekstiltryk i vide rammer

Borgens Forlag 1997.
128 sider illustreret i sort/hvid og
farver. Pris: 268 kr.

I bogkataloget lokkede forlaget med tekstilhistorie, og det var det, der fik mig til at rekvirere bogen med henblik på en anmeldelse i TENEN. Lad det være sagt med det samme: Det er dog ikke stofftrykkets historie, der er forfatterens egentlige ærinde, men derimod at udgive en tidssvarende håndbog og opskriftsamling til brug for den amatør, der gerne vil fremstille "professionelle tekstiler".

I 1980 udkom Joy Bouterups og Maiken Monnerups bog, *Tekstiltryk*. En bog, der er slidt til laser på kunsthåndværkerskoler og værksteder i flere af de nordiske lande. Den arv er ikke let at løfte, og Ida-Marie Olsen har da også valgt at satse på en anden målgruppe.

En introduktion til tekstiltrykkets historie efterfølges af et gennemarbejdet afsnit om komposition, mønsteropbygning og rapportsystemer. Måske bogens bedste afsnit. Bogen bygger på rammetryk med Remazolfarver, men bringer dog også opskrifter på mere avancerede teknikker som ætse og udbrænding. Kapitlerne, der omhandler fremstilling af trykramme samt tryk i rapportsystemer, er overskuelige og forment skrevet og er i det hele taget gode eksempler på Ida-Marie Olsens grundighed.

Alligevel mangler der noget. Jeg savner en diskussion af Remazolfarvernes ægtheder, der som bekendt er meget svingende, og først til allersidst i bogen fandt jeg et lille forkølet afsnit om sikkerhed. Bogens praktiske del burde være indledt med et kapitel om sikkerhed og miljø – ikke uvæsentligt, når der lægges op til, at køkkenet kan omdannes til farvekøkken og spisebordet til trykkebord. Hverken Remazolfix eller kaustisk soda skal behandles ukritisk. Trods disse indvendinger er der dog ingen tvivl om, at bogen vil finde begejstrede brugere. Den ser ud til at dække det niveau, der arbejdes med på håndarbejdsseminarierne, og den vil være en god inspirationskilde på højskoler, daghøjskoler og i kursusvirksomhed.

Susanne Nielsen

Der kom et brev fra Dannevirke ...

... byen Dannevirke altså!

Det var nu lidt mystisk, for Dannevirke er vel et fæstningsværk syd for byen Slesvig ...

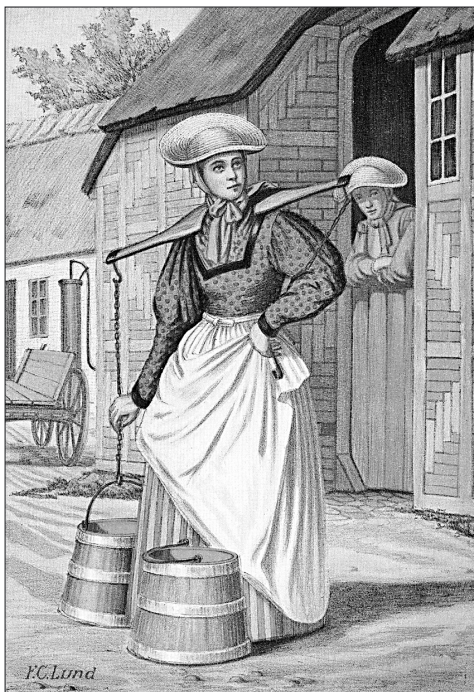
Der skulle være 125 års jubilæum i byen Dannevirke, og nu stod man og skulle lave lidt dansk folkedans; men kunne ikke lige hitte nogle dragtmodeller. Den tyske ambassade kunne ikke hjælpe, så derfor kom brevet til os via Internet-knuden "Dans på Nettet"

<http://come.to/folkdance>

Efter lidt tankevirkksomhed blev vi enige om, at vi da vist havde set et billede af "En pige fra Dannevirke". Billedet blev fundet frem, skannet og sendt med elektronisk post til byen Dannevirke.

Desværre, må man nok sige, havde de ikke ventet et svar – så der var allerede indkøbt 80 meter sort stof og noget hvidt, som skulle bruges til smalle forklæder – unægtelig noget andet end det, F C Lund malede i 1850-erne.

Byen Dannevirke ligger i New Zealand.

... og det blev til en bogudgivelse:

Lillerød og Omegns Folkedanserforenings forlag udgav i december 1997 et digitalt genoptryk af 31 farvelitografier, som har været i folke-eje omkring århundredskiftet.

Den tredieudgave, som har dannet grundlag for genoptrykket, er fra 1915. De gamle litografiske blade er naturligvis gulnet en del, og derfor er farverne søgt korrigeret til at være tæt ved, hvad de må have været ved udgivelsen.

Ovenfor er et formindsket eksemplar i sort/hvid – *En Pige fra Dannevirke*.

Historiemaleren F C Lund drog med statsstøtte land og rige rundt og udgav sine litografier i 1864.

Hvis du ikke har set dem før, så vil du med garanti få et mere nuanceret syn på danske folkedragter ... du kan godt glæde dig!

Prisen er 160 kr. ved forudbetaling og forsendelse i Danmark.

Vi har fremstillet en lille brochure med girokort, som kan fås hos os – adresse og telefon på bladets bagside.

Vibeke og Frits Lilbæk

TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Susanne Nielsen, Sasserød 16, 5462 Morud, 64 83 11 26
Næstformand: Astrid Dueholm, Åstrupvej 83, 6100 Haderslev, 74 52 19 54
Sekretær: Beth Døssing, Krengerupvej 108, 5620 Glamsbjerg, 64 72 30 71
Kasserer: Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro, 97 42 37 86
Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, 42 95 05 55
Redaktion: Hanne Frøsig Dalgaard, Bredebovej 33, 6.tv, 2800 Lyngby, 45 88 32 67
Lone de Hemmer Egeberg, Gærdet 12, 3460 Birkerød, 42 81 15 97
Vibeke og Frits Lilbæk, Kollerødvej 39, 3450 Allerød, 48 17 16 47
Suppleanter: Jytte Harboesgaard, Frederiksberg Allé 78, 1820 Frederiksberg C, 31 21 14 81
Vibeke Lilbæk, Kollerødvej 39, 3450 Allerød, 48 17 16 47
Revisor: Lucie Borgsmidt–Hansen, Broholms Allé 28, 2920 Charlottenlund, 39 64 31 85

Bliv medlem af TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening. Kontingent for 1997/98 er 135 kr.

Henvendelse: TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening
Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro
Telefon 97 42 37 86, giro 143–0130

Medlemsbladet TENEN forventes at udkomme:
Ultimo juli med deadline 1. juni
Ultimo oktober med deadline 1. september
Ultimo januar med deadline 1. december
Ultimo april med deadline 1. marts.

Artikler og indlæg (gerne på diskette) sendes til Hanne Frøsig Dalgaard, ePost kan sendes til *hfd96@internet.dk*. Elektronisk post kan også sendes til Lone de Hemmer Egeberg, *lone.egeberg@get2net.dk* samt til Vibeke og Frits Lilbæk, *vofl@get2net.dk*.
Redaktionen forbeholder sig ret til at prioritere de modtagne bidrag.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til kassereren, så længe oplag haves.
Prisen er 25 kr.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Flytning bedes meddelt til Post Danmark.
Husk at skrive, at du abonnerer på TENEN, blad nr. 03200 og dit medlemsnummer.

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk.
Digitaltryk: VesterKopi.

ISSN: 0906–9526